Через базарну площу йде поліцейський наглядач Очумєлов у новій шинелі і з клуночком у руці. Услід за ним ступає рудий городовик з решетом, вщерть повним конфіскованого аґрусу. Навкруги тиша...

На площі ні душі... Повідчинювані двері крамниць і шинків позирають на світ божий похмуро, як голодні пащі, коло них нема навіть жебраків.

— То ти кусатись, клятий? — чує раптом Очумєлов.— Хлопці, не пускайте, його! Нині не дозволено кусатися! Держи! А... а!

Чути собаче вищання. Очумєлов дивиться в той бік і бачить: з дров'яного складу купця Пічугіна, стрибаючи на трьох ногах і озираючись, біжить собака. За ним женеться чоловік у ситцевій накрохмаленій сорочці й розстебнутій жилетці. Він біжить за ним, і, подавшись тулубом уперед, падає на землю, й хапає собаку за задні лапи. Чути вдруге собаче вищання і крик: "Не пускай!" З крамниць висовуються сонні фізіономії, і скоро біля дров'яного складу, немов з землі вирісши, збирається натовп.

— Начебто безпорядок, ваше благородіє!..— каже городовик.

Очумєлов робить півповорот ліворуч і простує до зборища. Біля самих воріт складу, бачить він, стоїть вищеописаний чоловік у розстебнутій жилетці і, піднявши догори праву руку, показує натовпові закривавлений палець. На півп'яному обличчі в нього ніби написано: "Ось я тобі дам, шельмо!" — та й самий палець має вигляд знамення перемоги. В цьому чоловікові Очумєлов упізнає золотаря Хрюкіна. В центрі натовпу, розчепіривши передні ноги й тремтячи всім тілом, сидить на землі сам винуватець скандалу — біле гостроморде хортеня з жовтою плямою на спині. В сльозавих очах у нього вираз туги й жаху.

— З якої це нагоди тут? — питає Очумєлов, врізаючись у натовп.— Чому тут? Це ти навіщо палець?.. Хто кричав?

— Іду я, ваше благородіє, нікого не займаю...— починає Хрюкін, кашляючи в кулак,— про дрова з Митрієм Митрійовичем, і раптом це стерво з доброго дива за палець... Ви мені пробачте, я людина, котра робоча... Робота в мене дрібна. Нехай мені заплатять, бо я цим пальцем, може, з тиждень не поворухну... Цього, ваше благородіє, і в законі нема, щоб від тварюки терпіти... Якщо кожен кусатиметься, то краще й не жити на світі...

— Гм! Гаразд...— каже Очумєлов суворо, кашляючи й ворушачи бровами.— Гаразд... Чий собака? Я цього так не залишу. Я покажу вам, як собак розпускати! Пора звернути увагу на таких панів, що не бажають підкорятися постановам! Як оштрафують його, мерзотника, то він дізнається в мене, що означає собака і всяка інша бродяча худоба! Я йому нажену холоду!.. Єлдирін,— звертається наглядач до городовика, — дізнайся, чий це собака, і складай протокол! А собаку знищити треба. Негайно! Він, напевно, скажений... Чий це собака, питаю?

— Це, здається, генерала Жигалова! — каже хтось із натовпу.

— Генерала Жигалова? Гм!.. Зніми-но, Єлдирін, з мене пальто... Страшенно жарко! Мабуть, що на дощ... Одного тільки я не розумію: як він міг тебе вкусити? — звертається Очумєлов до Хрюкіна.— Хіба він дістане до пальця? Він маленький, а ти ж он який здоровило! Ти, мабуть, розколупав пальця цвяшком, а потім і спала тобі на думку ідея, щоб здерти. Ти ж... відомий народ! Знаю вас, чортів.

— Він, ваше благородіє, цигаркою йому в морду для сміху, а він, не бувши дурний, і хапнув... Дурнувата людина, ваше благородіє!

— Брешеш, сліпий! Не бачив, то, виходить, навіщо брехати? Їх благородіє розумний пан і розбирають, якщо хто бреше, а хто по совісті, як перед богом... А якщо я брешу, то нехай мировий розсудить. У нього в законі сказано... Нині всі рівні... У мене в самого брат у жандармах... щоб ви знали...

— Не базікай!

— Ні, це не генеральський...— глибокодумно зауважує городовик.— У генерала таких нема. У нього все більше лягаві.

— Ти це напевно знаєш?

— Напевно, ваше благородіє...

— Я й сам знаю. У генерала собаки дорогі, породисті, а це — чорт знає що! Ні шерсті, ні вигляду... стерво, та й годі. І отакого собаку тримати? Де ж у вас розум? Якби трапився такий собака в Петербурзі чи в Москві, то, знаєте, що було б? Там не подивилися б на закон, а вмить — не дихай! Ти, Хрюкін, постраждав і діла цього так не залишай... Треба провчити! Пора...

— А може, і генеральський...— думає вголос городовик.— На морді не написано... Оце якось у дворі в нього такого бачив.

— Звісно, генеральський! — каже голос з натовпу.

— Гм... Надінь-но, брат Єлдирін, на мене пальто... Щось вітер подув... Морозить... Ти одведеш його до генерала й спитаєш там. Скажеш, що я знайшов і прислав... І скажи, щоб його не випускали на вулицю... Він, може, дорогий, а якщо кожна свиня йому в ніс цигаркою тикатиме, то може й зіпсувати. Собака — ніжна тварина... А ти, бовдуре, опусти руку! Нема чого свого дурного пальця виставляти! Сам винен!..

— Кухар генеральський іде, його спитаємо... Гей, Прохоре! Ходи-но, голубе, сюди! Поглянь на собаку... Ваш?

— Вигадав! Таких у нас зроду не було!

— І питати тут довго нема чого,— каже Очумєлов.— Він бродячий! Нема чого тут довго балакати... Якщо сказав, що бродячий, виходить, бродячий... Знищити — от і все.

— Це не наш,— каже далі Прохор,— Це генералового брата, що оце приїхав. Наш не охочий до хортів. Брат їхній охочий...

— Та хіба братик їхній приїхали? Володимир Іванович? — питає Очумєлов, і все обличчя його ясніє від розчулення.— Ох, ти, господи! А я й не знав! Погостювати приїхали?

— В гості...

— Ох, ти, господи... Скучили за братиком... А я ж і не знав! То це їхній собачка? Дуже радий... Візьми його... Собаченятко нічого собі... Метке таке... Хап цього за палець! Ха-ха-ха... Ну, чого тремтиш? Ррр... Рр... Сердиться, шельма... цуцик отакий.

Прохор кличе собаку і йде з ним від дров'яного складу. Натовп регоче з Хрюкіна.

— Я ще доберуся до тебе! — погрожує йому Очумєлов і, запинаючись шинеллю, іде собі далі базарною площею.

1884